

31 માર્ચ 2020ના રોજ પુરા થતા વર્ષ માટેનો
ભારતના નિયંત્રક અને મહાલેખાપરીક્ષકનો
રાજ્યની નાણાકીય પરિસ્થિતિ પરનો
લેખાપરીક્ષા અહેવાલ

ગુજરાત સરકાર
વર્ષ 2021નો અહેવાલ નં. 1

વિષયસૂચિ

		પૃષ્ઠ
પ્રસ્તાવના		v
કાર્યલક્ષી સમીક્ષા		vii
પ્રકરણ 1		
વિહંગાવલોકન		
1.1	રાજ્યની રૂપરેખા	1
1.2	રાજ્યની નાણાકીય પરિસ્થિતિ પરના ઓડીટ અહેવાલનો આધાર અને અભિગમ	5
1.3	અહેવાલની સંરચના	6
1.4	સરકારના હિસાબોનું માળખું અને અંદાજપત્રીય પ્રક્રિયાઓનું વિહંગાવલોકન	7
1.5	રાજકોષીય સિલક: ખાધ અને કુલ ઋણના લક્ષ્યાંકોની સિધ્ધિઓ	13
1.6	ઓડીટમાં તપાસણી બાદ ખાધ અને કુલ ઋણ	18
પ્રકરણ 2		
રાજ્યની નાણાકીય પરિસ્થિતિ		
2.1	2018-19 ની તુલનાએ 2019-20 દરમિયાન મુખ્ય નાણાકીય કુલ એકંદરમાં થયેલા મોટા ફેરફારો	21
2.2	સોતો અને ભંડોળોનો ઉપયોગ	22
2.3	રાજ્યના સંસાધનો	23
2.4	સંસાધનોનો ઉપયોગ	42
2.5	આકસ્મિક નીધિ	72
2.6	જાહેર હિસાબ	73
2.7	ઋણનું વ્યવસ્થાપન	79
2.8	ઋણના ટકાઉપણાનું વિશ્લેષણ	86
2.9	ઉપસંહાર	93
2.10	ભલામણો	93

વિષયસૂચિ

	પૃષ્ઠ	
પ્રકરણ ૩		
અંદાજપત્રીય વ્યવસ્થાપન		
૩.૧	અંદાજપત્રની પ્રક્રિયા	૯૫
૩.૨	વિનિયોગ હિસાબો	૯૯
૩.૩	અંદાજપત્રીય અને હિસાબી પ્રક્રિયાની સંપૂર્ણતા પર ટિપ્પણી	૧૦૦
૩.૪	અંદાજપત્રીય અને હિસાબી પ્રક્રિયાની પારદર્શિતા પર ટિપ્પણી	૧૧૦
૩.૫	અંદાજપત્રીય અને હિસાબી પ્રણાલીની અસરકારકતા પર ટિપ્પણીઓ	૧૧૧
૩.૬	પસંદ કરેલા અનુદાનોની સમીક્ષા	૧૨૦
૩.૭	ભલામણો	૧૩૨
પ્રકરણ ૪		
હિસાબોની ગુણવત્તા અને નાણાકીય અહેવાલોની પદ્ધતિઓ		
૪.૧	રાજ્યની સંચિત નિધિ અથવા જાહેર હિસાબની બહારના ભંડોળો	૧૩૩
૪.૨	નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન સ્પષ્ટ જવાબદારીઓનો સમાવેશ ન કરવો	૧૩૪
૪.૩	વ્યાજપાત્ર થાપણોની બાબતમાં વ્યાજની જવાબદારી અદા ન કરવી	૧૩૭
૪.૪	રાજ્યની અમલકર્તા એજન્સીઓને ભંડોળની બારોબાર તબદીલી	૧૩૭
૪.૫	સ્થાનિક ભંડોળોની થાપણો	૧૩૮
૪.૬	વપરાશી પ્રમાણપત્રો રજૂ કરવામાં વિલંબ	૧૩૯
૪.૭	ઉચ્ચક આકસ્મિક બિલો	૧૪૨
૪.૮	વ્યક્તિગત થાપણ ખાતાઓ	૧૪૪
૪.૯	ગૌણ સદર ૪૦૦ નો વિવેકહિન ઉપયોગ	૧૪૫
૪.૧૦	ઉપલક અને ઋણ, થાપણ અને ભરણાના મુખ્ય સદરો હેઠળ બાકી સિલકો	૧૪૮
૪.૧૧	વિભાગીય આંકડાઓનું બિન-સમાધાન	૧૫૧
૪.૧૨	રોકડ સિલકોનું મેળવણું	૧૫૩
૪.૧૩	ભારત સરકારના હિસાબી ધોરણોનું અનુપાલન	૧૫૩
૪.૧૪	સ્વાયત્ત સંસ્થાઓના હિસાબો/અલગ ઓડીટ અહેવાલોની રજૂઆત	૧૫૪
૪.૧૫	વિભાગીય વાણિજ્યિક ઉપક્રમો/કંપનીઓ/નિગમો	૧૫૫
૪.૧૬	સંસ્થાઓ અને સત્તાધિકારીઓને આપવામાં આવેલી લોન અને અનુદાનની વિગતો રજૂ ન કરવી	૧૫૯
૪.૧૭	હિસાબોની સમયસરતા અને ગુણવત્તા	૧૬૦

		પૃષ્ઠ
4.18	દુર્વિનિયોગ, નુકસાન અને ઉચાપત	160
4.19	રાજ્યના નાણાકીય ઓડીટ અહેવાલ પર અનુવર્તી કાર્યવાહી	162
4.20	ઉપસંહાર	162
4.21	ભલામણો	163
પરિશિષ્ટો		
પરિશિષ્ટ 1.1	રાજ્યની રૂપરેખા	165
પરિશિષ્ટ 2.1		
પરિશિષ્ટ 2.1	રાજ્ય સરકારની નાણાકીય સ્થિતિની સમય શ્રેણી-વાર માહિતી	166
પરિશિષ્ટ 3.1		
પરિશિષ્ટ 3.1	અંદાજપત્ર સંબંધિત મહત્વના પદોની શબ્દસૂચી	171
પરિશિષ્ટ 3.2	બિનજરૂરી પુનર્વિનિયોગ	174
પરિશિષ્ટ 3.3	₹ 50 કરોડ અને વધુની બચતો સાથેના અનુદાનો/વિનિયોગો દર્શાવતુ પત્રક	176
પરિશિષ્ટ 3.4	અગાઉના વર્ષોનો અધિક ખર્ચ નિયમિત કરવો જરૂરી	179
પરિશિષ્ટ 3.5	ઓક્ટોબર 1994 માં જાહેર હિસાબ સમિતિ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલી મર્યાદાઓ	181
પરિશિષ્ટ 3.6	જાહેર હિસાબ સમિતિએ નિયત કરેલી મર્યાદાઓની બહાર ફેરફારો અને સ્પષ્ટીકરણની સ્થિતિ સાથે પેટા-સદરો	183
પરિશિષ્ટ 3.7	અંદાજપત્ર અને વૈકલ્પિક ખર્ચ	187
પરિશિષ્ટ 3.8	પેટા-સદરો જેમાં માર્ચ 2020 માં 100 ટકા ખર્ચ (10 કરોડ અને વધુ) કરવામાં આવ્યો હતો	189
પરિશિષ્ટ 4.1		
પરિશિષ્ટ 4.1	2018-19 સુધીમાં ચૂકવવામાં આવેલા સહાયક અનુદાન માટે વપરાશી પ્રમાણપત્રોનું વિભાગ-વાર વિભાજન	191
પરિશિષ્ટ 4.2	2019-20 સુધીના બાકી વિગતવાર આકસ્મિક બિલોની વિભાગ-વાર વિગતો	192
પરિશિષ્ટ 4.3	2019-20 સુધીના બાકી વિગતવાર આકસ્મિક બિલોની વર્ષ-વાર વિગતો	193
પરિશિષ્ટ 4.4	બાકી હિસાબો અને અલગ ઓડીટ અહેવાલો (SARs) રાજ્ય વિધાનસભામાં મુકવામાં વિલંબ દર્શાવતુ પત્રક	194

વિષયસૂચિ

		પૃષ્ઠ
પરિશિષ્ટ 4.5	બાકી નાણાકીય પત્રકો અને જેમના હિસાબો બાકી હતા તે રાજ્યના જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમોમાં વર્ષ દરમિયાન રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલુ મૂડીરોકાણ દર્શાવતુ પત્રક	201
પરિશિષ્ટ 4.6	જુદી જુદી સંસ્થાઓ અને સત્તામંડળો દ્વારા હિસાબોને આખરીરૂપ આપવાનુ બાકી હોય તેની વિગતો દર્શાવતુ પત્રક	209
પરિશિષ્ટ 4.7	ચોરી, ગેરરીતિ/સરકારી માલસામાનનુ નુકસાન અને આગ/અકસ્માતોના કારણે નુકસાનની વિભાગ-વાર/વર્ગ-વાર વિગતો	216

પ્રસ્તાવના

1. આ અહેવાલ બંધારણની કલમ 151 હેઠળ ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રી સમક્ષ રજૂ કરવા માટે તૈયાર કરવામા આવ્યો છે.
  2. આ અહેવાલના પ્રકરણ 1માં રાજ્યની નાણાકીય પરિસ્થિતિ પરના અહેવાલનો આધાર અને અભિગમ, અહેવાલનું બંધારણ, સરકારના હિસાબોની રચના, અંદાજપત્રીય પ્રક્રિયાઓ, મહેસૂલી પુરાંત/ખાધ, રાજકોષીય પુરાંત/ખાધ વગેરે જેવા ચાવીરૂપ નાણાકીય માપદંડોના વલણો સામેલ છે.
  3. આ અહેવાલના પ્રકરણ 2 અને 3માં, 31 માર્ચ 2020 અંતિત વર્ષ માટે રાજ્ય સરકારના અનુક્રમે નાણાકીય હિસાબો અને વિનિયોગ હિસાબોની ચકાસણીમાંથી ઉદ્ભવતી બાબતો પરત્વેના ઓડિટ અવલોકનો સામેલ છે. આવશ્યકતા અનુસાર ગુજરાત સરકાર પાસેથી પણ માહિતી મેળવવામાં આવી છે.
  4. 'હિસાબોની ગુણવત્તા અને નાણાકીય અહેવાલોની પદ્ધતિઓ' પરનું પ્રકરણ 4, વિહંગાવલોકન અને 2019-20 દરમિયાન, વિવિધ નાણાકીય નિયમો, પદ્ધતિઓ અને નિર્દેશોના રાજ્ય સરકાર દ્વારા અનુપાલનની સ્થિતિ રજૂ કરે છે.
  5. વિવિધ વિભાગોના કામગીરી ઓડિટ અને વ્યવહારોના ઓડિટ અને વૈધાનિક નિગમો, બોર્ડ અને સરકારી કંપનીઓના ઓડિટમાંથી ઉદ્ભવતા અવલોકનો અને મહેસૂલી આવક પરના અવલોકનો અલગ અહેવાલમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.
- નોંધ: મૂળ અંગ્રેજી અહેવાલ ઉપરથી અનુવાદ કરેલ હોય, આ અહેવાલમાં રહેલ હકીકત દોષ માટે મૂળ અંગ્રેજી અહેવાલમાં આપેલી વિગત સાચી ગણવી.

